

František Salášek (1875–1946), občan a starosta Polné

(pokračování)

Problémy nového zastupitelstva

V novém zastupitelstvu se utvořily dva zřetelné bloky – strany „občanské“ a strany „socialistické“. Od samotného počátku panovaly v zastupitelstvu značné neshody takového rázu, že zastupitelstvo se téměř nebylo schopno dohodnout ani na počtu členů a obsazení jednotlivých komisí a obsazení místní školní rady, pročež musela být schůze odročována, docházelo i k osobním výpadům a hned při druhém zasedání zastupitelstva starosta Salášek nabídl svou rezignaci, protože cítil, že někteří zastupitelé mu při volbě dali najevo nedůvěru. Nakonec přece došlo k ustavení jednotlivých komisí, přičemž Salášek se stal předsedou důležité komise zásobovací, jejímž členem byl už od ledna 1919. Z titulu funkce starosty města se stal zároveň i předsedou místní školní rady, do které byl následně zvolen i v prosinci 1920, a počátkem roku 1921 byl zvolen i členem knihovnické rady.¹

Dá se těžko říct, co vedlo Saláška k přijetí kandidatury na starostu města, zvláště za stavu všeobecného poválečného rozvratu. Finanční stránka to určitě nebyla – starosta tehdy pobíral odměnu za výkon funkce pouze 600 korun ročně (pro srovnání: městský tajemník Hejl měl v té době plat 5520 K, nadstrážník Skuhra pobíral 1875 K ročně).² Rozjítřená poválečná atmosféra vedla slovy kronikáře Rérycha ke „štvání obyvatelstva proti obecním výborům“, při čemž starosta Salášek a jeho náměstek Augustin Krejčí se stali dokonce obětí výhrůžek, na napadání občany na ulici si stěžovali ostatní radní. „*Neklid, krádeže ve státních podnicích, zvrácené rodinné poměry a alkoholismus bujely všude i v městě i u lidí, kteří byli zodpovědní.*“³

Nové zastupitelstvo mělo skutečně nezáviděníhodnou pozici a není asi přehnané označit jej za „zastupitelstvo krizové“. Finance města se nalézaly v bídném stavu, což spolu s všeobecnou drahotou a nedostatkem potravin a paliva vedlo ke krizové situaci v sirotčinci (Varhánkově ústavu) a v městském chudobinci. Na návrh zastupitele Jana Baráka byla pod vedením odborného učitele Břetislava Rérycha uspořádána veřejná sbírka pro zlepšení ubohého ošacení a stravy dětí

¹ Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Jihlava (dále SOkA Jihlava), Archiv města Polná (dále AMP), i. č. 269, pag. 160, dále i. č. 43, pag. 387.

² SOkA Jihlava, AMP, pag. 140.

³ SOkA Jihlava, AMP, pag. 137, dále i. č. 43, pag. 343.

ze sirotčince.⁴ Ještě na podzim 1919 pro nesnáze v činnosti rezignovali všichni členové bytové komise, jejíž úkoly pak z nutnosti převzal sám starosta Salášek se zastupitelem Sochořem a nová bytová komise se na Salášskovo naléhání ustavila teprve koncem července 1920. Fatální nedostatek vhodných bytů přetrvával v Polné přinejmenším ještě ve druhé polovině 20. let a obec musela přikročit k nucenému zabírání volných pokojů v domech soukromých vlastníků na byty, což pocho-pitelně přineslo řadu mrzutostí. Kvůli zdražení nafty a malému odběru proudu hrozilo uzavření městské elektrárny, jejíž provoz končil vysokým deficitem a nepomáhalo ani nastavení vyšších cen.⁵

Veškeré jmenované problémy se staly předmětem schůzí městského zastupitelstva, které bývaly rušné. Deficit na příjmech města musel být nahrazován zvláště vysokými přírážkami k místním daním a poplatkům – v březnu 1920 a znovu v květnu 1921 odhlasovalo zastupitelstvo přírážku 118 % k dani činžovní a k ostatním daním rovnou 408 % (schodek rozpočtu na rok 1922 měl být hrazen dokonce 630%

Městská elektrárna a lázně, kol. 1915

⁴ V roce 1920 učinili značné dary sirotčinci: dědic jeho zakladatele Karla Varhánka továrník Hugo Anbelang (1853–1930) z Vídně (přes 13.000 Kč) a polenský továrník František Sláma (5.000 Kč) – srov. SOkA Jihlava, AMP, i. č. 43, pag. 387.

⁵ SOkA Jihlava, AMP, i. č. 269, a dále i. č. 43, pag. 383 aj. (ceny elektriny se řešily téměř na každém zasedání zastupitelstva města).

přirážkou), což ale dle některých hlasů už bylo pocítováno jako překážka rozvoje podnikání a zařadilo Polnou mezi města s nejvyššími daňovými přírážkami v republice.⁶ Město v té době – opět neúspěšně – žádalo státní správu o umístění některého státního ústavu či úřadu do Polné, stejně jako se zasazovalo o zařazení Polné na trasu projektované státní dráhy (podobné snahy neustávaly ještě v době po druhé světové válce).

V letech 1919 a 1920 zahájilo město ve vlastní režii provoz kina (žádost o povolení provozu kina však vzešla již z bývalého zastupitelstva v roce 1917) v budově U Slovana, kterou nechalo spolu s právovárečným měšťanstvem nákladně upravit – jenom nová galerie stála 34.000 Kč, nový promítací přístroj zakoupený ze zahraničí vyšel na 25.000 Kč. Právě starosta Salášek se zasazoval o zahájení provozu kina i proti názoru, že není valné naděje na zisk, s odůvodněním, že každé podnikání je rizikem.⁷ Ačkoliv díky Karlu Ludvíku Klusáčkovi a jeho dceři Marii byly do Polné zasílány kvalitní filmy z Prahy, nedařilo se biografu dobře a v podstatě po celých deset let, kdy jej provozovalo město, zůstával ve ztrátě – někdy i velmi značné, což vyčerpávalo městské finance a stalo se ustavičným zdrojem nespokojenosti v zastupitelstvu.⁸

Řadu problémů hospodářského rázu a všeobecnou rozhádanost ve městě završila krize drobného obuvnického průmyslu, která nastala v průběhu roku 1920 a vyvrcholila počátkem roku 1921. Nemalou měrou k ní přispělo rozšíření levnějšího a modernějšího zboží firmy Tomáše Bati, která v roce 1920 otevřela své prodejny i v blízkém okolí Polné a které místní ševcovští mistři nemohli konkurovat.⁹ Ze zpráv starosty Saláška i okresní politické zprávy dokonce plyne, že polenští obuvníci nebyli schopni ani ujmout se nabízené armádní zakázky na dodávku prošívaných bot, neboť byli zařízení na zastaralou výrobu „kolíčkovou“ a jejich nemoderní výrobky ležely neprodejné na skladě. Na jaře 1920 zkrachovala obuvnická továrna Mattausch & Haneschka na Horním městě, která 21. května toho roku propustila posledního

⁶ SOkA Jihlava, AMP, i. č. 43, pag. 360 a 368, i. č. 44, pag. 15–16, a i. č. 46, zápis z 20. 12. 1921. Přesto 26. 1. 1922 schválilo zastupitelstvo zvýšení přírážek na 630 % - SOkA Jihlava, AMP, i. č. 44, pag. 33.

⁷ SOkA Jihlava, AMP, i. č. 43, pag. 363.

⁸ Šup, Milan: *Z historie polenského biografu*. Polensko, roč. XVI., č. 4, s. 4–7. SOkA Jihlava, AMP, i. č. 43, pag. 343. O historii polenského kina podrobně i Skočdopole, Jakub: *Počátky biografu v Polné (1920–1945)*. In: Prchal, Jan (ed.): *Polensko, střípky z historie i současnosti*. Polná 2019, s. 208–229.

⁹ SOkA Jihlava, AMP, i. č. 269, pag. 150.

zaměstnance.¹⁰ Ačkoliv už na Silvestra 1920 se u okresního hejtmána v Německém Brodě konala porada starostů o řešení očekávaného dalšího růstu nezaměstnanosti, nepřinesla žádný výsledek. V březnu 1921 žádala deputace nezaměstnaných starostu Saláška o přidělení práce, s ohledem na špatné finanční poměry města však ani městská rada s řešením nepřišla a usnesla se pouze žádat o podporu ministerstvo sociální péče.¹¹ Koncem dubna 1921 se odhadovala nezaměstnanost v obuvnickém průmyslu v Polné a blízkém okolí na 400 osob. 24. dubna 1921 se v sále u Vítků konala schůze nezaměstnaných, kteří na pobídku okresní politické správy vyslali následujícího dne delegaci na městský úřad s požadavkem na zahájení nouzových veřejných prací, spočívajících ve stavbě malých dělnických domků a zpevněných cest.¹² Dělnickému obuvnickému družstvu v Polné se na jaře 1921 přece jen podařilo získat státní zakázku na výrobu 800 párů vojenských bot, což město 13. května 1921 podpořilo poskytnutím záruky na půjčku 140.000 Kč k pořízení materiálu; okresní hejtmanství v té době navíc plánovalo nařídít městu nouzové práce otevřením kamenných lomů a spravením obecních cest.¹³

Dne 17. ledna 1921 se zastupitelstvo po dlouhé diskuzi usneslo koupit budovu bývalé továrny Mattausch & Haneschka za účelem zřízení hospodářské školy, dle návrhu místního hospodářského družstva. Důležitost hospodářské školy pro město prosazovali zejména starosta Salášek a radní Augustin Sedlák oproti jiným návrhům budovu nekupovat, eventuálně ji využít na byty či pro sídlo případného okresního hejtmanství.¹⁴

Odborná škola hospodářská, 20. léta

¹⁰ Kuba, Walter; Prchal, Jan: *Továrna na obuv Mattausch & Haneschka v Polné*. Polensko, roč. X. (2001), s. 2, s. 12.

¹¹ SOkA Jihlava, AMP, i. č. 44, zápis z 25. 3. 1921.

¹² Městské muzeum Polná, Po-21/B/5621–5630.

¹³ SOkA Jihlava, AMP, i. č. 44, pag. 13–14, a dále i. č. 46, zápis z 11. 5. 1921.

¹⁴ SOkA Jihlava, AMP, i. č. 44, pag. 3–4.

Přes všeobecnou rozhádanost a nejrůznější problémy hospodářského charakteru se zastupitelstvu podařilo dosáhnout i některých významných úspěchů. V červnu 1920 na návrh městské rady schválilo zakoupení pozemků od polensko-přibyslavského velkostatku po pravé straně silnice na Zápekli za účelem výstavby domů, na což si město muselo půjčit 33.000 Kč od městské spořitelny.¹⁵ Na pozemcích následně do poloviny 20. let vyrostly bytové domy pro učitele a úředníky a několik rodinných domů, což pomohlo alespoň poněkud zmírnit bytovou krizi ve městě, byť ani zdaleka nevyřešilo problém zcela.

Nová výstavba na Zápekli, 20. léta

Právě za Saláškova starostování bylo na jaře 1921 zahájeno vyjednávání města, muzejního spolku a místní odbočky Sokola s velkostatkem o prodej zchátralého komplexu hradu a zámku – ještě v září 1921 bylo v úvahu i odkoupení zámku obcí či všemi třemi zájemci společně při zachování jeho stavebního útvaru. Město mělo zájem zejména o obytnou část zámku, čímž by zmírnilo přetrvávající bytovou krizi. Nabídlo proto společně s muzejním spolkem a Sokolem za zámek 40.000 Kč a posléze 50.000 Kč, na což nechtělo panství přistoupit, neboť si stavební komplex cenilo rovnou na 100.000 Kč.¹⁶ Situace se nakonec vyřešila jinak. 21. listopadu 1921 referoval Salášek, že zámek se uvolil koupit továrník a starosta místní obce Kateřinov Vác-

¹⁵ SOKA Jihlava, AMP, i. č. 43, pag. 366 a 367. O výstavbu na Zápekli se zasadil zejména notář a později starosta města Alois Gabriel.

¹⁶ AMP, i. č. 46, zápis z 4. 6. 1921, AMP, i. č. 44, pag. 18–19.

lav Pojmann pro Sokol a muzeum a obci bude umožněno za náhradu pak koupit část objektu.¹⁷ Že se ve vyjednávání kromě jiných angažoval i Salášek, je pochopitelné – zastupoval totiž všechny tři subjekty, mající o areál zájem (byl představitelem města, ale zároveň i předsedou muzejního spolku a členem Sokola). Továrník Pojmann pak kupní smlouvou podepsanou 6. dubna 1922 areál od velkostatku skutečně zakoupil za 70.000 Kč.¹⁸

Dvě starostenské krize

Ke všem nesnázím ve městě se, samozřejmě, přidávaly i různé poklesky hospodářského charakteru, které řešily obecní orgány a které často končily uložením pokut. Kvůli uložení pokuty dokonce v únoru 1920 rezignoval člen zastupitelstva Antonín Aron. Dlouho byla probírána i tzv. Grabensteinova aféra, kdy předseda elektrárenské komise Rudolf Chudoba v době akutního nedostatku nafty neprozřetelně zakoupil bez předchozí porady v komisi či městské radě cisternu nafty za výhodnou cenu od obchodníka Grabensteina ze Smíchova, který však se dostal do insolvence, naftu nedodal a z městských peněz vyplacených Chudobou předem bez jakéhokoliv zajištění nebyl schopen část vrátit. Chudobův neopatrný postup byl i přes výrazné námitky některých členů zastupitelstva posouzen velmi blahosklonně, s tím, že v jiných případech Chudoba zase svou obratností městu mnoho peněz na naftě ušetřil.¹⁹

O mnoho přísněji se místní politici postavili k tzv. aféře olšového dříví. V únoru 1921 si člen městské rady Josef Vítek údajně neoprávněně odvezl z obecního lesa složené dříví, ačkoliv později uváděl, že byl k tomu vyzván hajným. Na vzniklou situaci, vyvolanou snad nedorozuměním, reagovala nebývale ostře rada místní obce Kateřinov (jejímž členem byl i Salášek) a 12. února nejen že uložila Vítkovi pokutu 1000 Kč, ale navíc jej vyzvala ke složení funkce člena zastupitelstva a městské rady. Rozhodnutí Vítek napadl o čtyři dny později na zasedání městské rady a žádal, aby bylo změněno a zachráněna jeho reputace, poukazuje na to, že u jiných poklesků nebylo postupováno tak ostře. Protože ke změně nedošlo, podal si Vítek úspěšně odvolání a Okresní politická správa v Německém Brodě rozhodnutí rady místní obce zrušila. To rozlítlo starostu Saláška tak, že 3. května 1921 podal městské radě písemnou rezignaci na funkci starosty. Kvůli vzniklé situaci zase-

¹⁷ Tamtéž, pag. 29. O koupi polenského hradu a zámku podrobněji Jaroš, Zdeněk: *Břetislav Rěrych, tvůrce polenského muzea*. Polná 2000, s. 23.

¹⁸ Městské muzeum Polná, Po-FS 38545/3.

¹⁹ AMP, i. č. 44, zejména pag. 10–11.

dalo 9. května mimořádně zastupitelstvo, které vyjádřilo starostovi důvěru, načež Salášek tentokrát rezignaci odvolal.²⁰

**František Salášek s manželkou Růženou a dvěma neznámými ženami
na polenském náměstí o pouti, asi 30. léta**

Definitivní konec Saláškovy starostenské funkce nastal celkem neočekávaně na zasedání městské rady dne 22. září 1921. Starosta Salášek na předchozí schůzi zastupitelstva sdělil, že elektrárna zápasí s finančními problémy a značnými dluhy, což ale vzal osobně referent elektrárenské komise Rudolf Chudoba a rezignoval na funkci člena městské rady. Ačkoliv starosta to považoval za pouhou nedůtklivost, protože prostým konstatováním neblahého stavu financí elektrárny se nemínil právě Chudoby nijak dotknout, následná debata zřejmě proběhla poněkud divoce, protože Salášek ještě na témž zasedání městské rady podal demisi a odešel z místnosti, načež rezignoval ještě člen elektrárenské komise Karel Taur, který k Chudobově postupu v elektrárně měl výhrady. Přestože se deputace radních Krejčího a Sedláka snažila Saláška opět přesvědčit, aby rezignaci odvolal, nebyla tentokrát úspěšná a Salášek pak zaslal ještě písemné odstoupení z funkce „ze zdravotních důvodů“. Pikantně možná působí, že uraže-

²⁰ SOKa Jihlava, AMP, i. č. 46, zápisy z 16. 3. 1921 a 7. 5. 1921, a i. č. 44, pag. 10–11.

ný radní Chudoba na příštím zasedání městské rady svou vlastní rezignaci odvolal, ale rezignaci Saláška navrhl přijmout. Když rezignaci probíralo 30. září zastupitelstvo, neopomněl si „rýpnout“ Saláškovu nepřátelský radní Josef Vitek (již známý z olšové aféry), zda důvodem rezignace není spíš neblahá finanční situace města, a musely být vysvětlovány dluhy městské elektrárny a biografu. Vždy přísně věcný radní Sedlák osvětlil, že městská rada rezignaci schválila z důvodů zdravotních a na návrh radního Chudoby odhlasovala, aby nebyla provedena nová volba starosty, ale aby do nových voleb vedl zastupitelstvo náměstek starosty Augustin Krejčí, což zastupitelstvo následně posvětilo.²¹

František Salášek s manželkou Růženou

Další působení v místní politice

František Salášek se i po své rezignaci na funkci starosty města nicméně dál jako řadový člen zastupitelstva aktivně účastnil jeho zasedání a v lednu 1922 byl opět zvolen do výboru městské spořitelny.²² Až do rezignace roku 1924 vykonával také funkci předsedy místní školní rady, načež byl jako zástupce města vyslán do kuratoria hospodářské školy – coby rolník, provozovatel škrobárny a bývalý účetní měl ostatně k náplni této školy velmi blízko, i když sám zde nevyučoval.²³

Do městského zastupitelstva i přes své negativní zkušenosti kandidoval Salášek jako první zástupce agrární strany i v dalších volbách roku 1923. Agrární strana i strana živnostensko-obchodnická tentokrát již představily vlastní kandidátky odděleně, což mělo za následek, že agrárníci získali pouhé

²¹ Tamtéž, pag. 22.

²² Tamtéž, pag. 30.

²³ SOKA Jihlava, AMP, i. č. 269, pag. 212 a 216.

tři mandáty. Salášek však za člena zastupitelstva města zvolen byl a funkci vykonával až do dalších voleb v roce 1927, působil jako člen finanční komise.²⁴ Od té doby ale už nikdy do zastupitelstva města nekandidoval.

Salášková dcera Jiřina, 20. léta

Kromě činnosti ve „velkém“ městském zastupitelstvu se Salášek politicky angažoval také v **zastupitelstvu tzv. místní obce Kateřinov**, kde však byl rozsah činnosti podstatně menší – místní zastupitelstvo vedlo zejména správu majetku kostelů sv. Kateřiny a Barbory a řady nadací. Poprvé se stal členem zastupitelstva místní obce při místních volbách v červnu 1919 a 10. července toho roku byl zvolen starostou; jeho náměstky se stali sociální demokrat – domkář Liguriáš Jaroš a národní demokrat – továrník Karel Taur. Do místního zastupitelstva byl zvolen znovu v dalších volbách roku 1923, v archivním materiálu však chybí záznam o volbě starosty a členů rady; snad

vykonával funkci stále Salášek až do roku 1925, kdy došlo k doplňující volbě starosty místní obce a obou náměstků a novým starostou se stal Karel Taur. Při volbách v roce 1927 Salášek do místního zastupitelstva vůbec nekandidoval, až po čtyřleté přestávce se do zastupitelstva místní obce Kateřinov znovu navrátil a 8. prosince 1931 byl zvolen radním. Členem zastupitelstva se stal ještě při posledních volbách 29. května 1938²⁵ – nařízením protektorátní vlády č. 256/41 Sb. pak byly místní obce k 1. srpnu 1941 zrušeny. Není bez zajímavosti, že už za Salášкова starostování vnímali představení města dvojí obec jako nevyhovující anachronismus a 29. listopadu 1920 schválilo zastupitel-

²⁴ SOKA Jihlava, AMP, i. č. 44, pag. 85 a 88.

²⁵ SOKA Jihlava, AMP, kart. 161, i. č. 1776–1781.

stvo města rezoluci požadující zrušení dvojí obce v Polné;²⁶ žádost však nepadla u státní správy na ornou půdu a nevíтанou situaci, paradoxně, vyřešil až nástup nacismu.

Československá církev

František Salášek, jako ostatně řada jiných obyvatel té doby, promítl své protirakouské a revoluční smýšlení po převratu a vzniku Československé republiky i do oblasti náboženského vyznání. Dle hlášení Děkanského úřadu v Polné ze dne 22. června 1919 vystoupil z katolické církve, která byla v té době vnímána jako exponent nenáviděné habsburské monarchie, a zůstal bez vyznání.²⁷ Brzy však se i se svou manželkou stali prvními členy nově vznikající československé církve v Polné.²⁸ Pro novou církev v neděli 9. srpna 1920 Salášek jako soukromá osoba v podstatě zorganizoval před polenskou radnicí první mši, kterou sloužil československý kněz Josef Šlapák. Město propůjčilo k tomu účelu oltář, který se používal při slavnosti Božího těla. Po mši byla přímo na náměstí pokřtěna Salášková nedávno narozená dcera Svatava. Událost, která na sebe strhla pozornost množství zvědavých diváků, se – přirozeně – nesetkala s pochopením děkana Františka Vítka a byla probírána i na zastupitelstvu a v městské radě.²⁹ 6. února 1921 se v sále hostince U Černého koně na náměstí konalo první veřejné shromáždění členů československé církve v Polné, kde přednášel farář z Německého Brodu J. Hulínský na téma „O podstatě církve československé“. Na shromáždění zvolili přítomní prozatímní výbor, ze kterého se následně konstituovala tzv. místní rada starších československé církve v Polné. Jejím předsedou byl zvolen právě František Salášek, který ve funkci setrval až přinejmenším ještě v roce 1925 a v prvních letech také místní církev nejvýrazněji finančně podporoval. Následně po 17. březnu 1921 začaly být na radnici konány československé církevní obřady.³⁰ V průběhu roku 1921 využilo město svého patronátního práva ke kostelům sv. Kateřiny a sv. Anny a vlastnického práva hřbitova u sv. Barbory a městská rada povolila československé církvi užívání těchto dvou kostelů a pohřbívání československých vě-

²⁶ AMP, i. č. 43, pag. 382.

²⁷ SOA Zámorsk, Sbírka matrik východočeského kraje, sig. 3769, i. č. 5795, fol. 161.

²⁸ Městské muzeum Polná, připravovaný fond Pozůstalost Břetislava Rérycha, fascikl týkající se počátků československé církve v Polné.

²⁹ SOKa Jihlava, Děkaný úřad Polná, i. č. 5, pag. 419, dále AMP, i. č. 269, pag. 152, i. č. 43, pag. 376, a i. č. 46, zápis zasedání městské rady z 31. 8. 1920.

³⁰ SOKa Jihlava, AMP, i. č. 269, pag. 163, i. č. 46, zápis z 17. 3. 1921. Dále Srov. SOKa Jihlava, AMP, i. č. 269, pag. 240, a Městské muzeum Polná, připravovaný fond Pozůstalost Břetislava Rérycha, fascikl týkající se počátků československé církve v Polné.

řící na hřbitově, proti čemuž se bránila místní římskokatolická správa děkanství. Problém se podařilo vyřešit teprve až v roce 1924, při čemž ale mezi městem a děkanstvím i poté existovala jistá nevraživost.³¹ Salášek zůstal členem československé církve až do své smrti.³²

Salášková mladší dcera Svatava (v horní řadě vpravo) v polenském Sokole

Další spolková a veřejná činnost

Brzy po svém příchodu do Polné, někdy v letech 1903 nebo 1904, přistoupil Salášek jako člen ke **Spolku polenského muzea**. Dne 21. září 1920 byl pak zvolen jeho předsedou a v této funkci zůstal až do své smrti. Muzeu v obtížných letech rekonstrukce hradu patrně vypomáhal i po ekonomické stránce, když zajistil dluh muzejního spolku směnkou, stejně jako Bedřich Neubauer, Břetislav Rérych a Augustin Sedlák.³³

V říjnu 1909 vstoupil do Měšťanské besedy v Polné a od února 1911 vykonával po jeden rok funkci jejího předsedy; Měšťanská beseda se v té době však již nacházela v období stagnace a nevyvíjela nijak boha-

³¹ SOKA Jihlava, Děkanství úřad Polná, i. č. 5, pag. 420, 430 a 432.

³² SOKA Jihlava, Okresní soud Polná II, kart. 38, i. č. 175, spis D 4/47.

³³ Městské muzeum Polná, nezpracovaný fond Spolek polenského muzea, seznamy členů z let 1903 a 1904 a dále korespondence – čj. 77/46. Jaroš, Zdeněk: *Břetislav Rérych, tvůrce polenského muzea*. Polná 2000, s. 21 a 28.

tou činností – snad proto se už v následujících letech Salášek o zvolení do jejího výboru neucházel.³⁴

Krátce po odkoupení areálu polenského zámku továrníkem Václavem Pojmannem se 14. května 1922 ustavil **stavební odbor místního Sokola**, jehož předsedou byl František Salášek. Členkou Sokola byla i Salášková druhá manželka Růžena, která v letech 1932–1935 vykonávala funkci pokladníka.³⁵ O jiné Saláškově činnosti v Sokole nebyly nalezeny zmínky, mezi funkcionáři spolku nefiguroval.

Větší pozornost věnoval Salášek **Městské spořitelně** v Polné, kde zasedal už v době svého starostování jako člen výboru, do výboru byl opět zvolen v roce 1922 a přinejmenším od roku 1933 ve spořitelně působil jako člen výboru kontinuálně, v roce 1937 byl už předsedou výboru a místopředsedou ředitelství a funkci předsedy výboru zastával nejméně do konce roku 1941.³⁶ Za člena výboru na další funkční období byl zvolen ještě 21. července 1944.³⁷

František Salášek s rodinou na dvoře svého statku, asi 1930

³⁴ Městské muzeum Polná, fond Měšťanská beseda, složka 4 – Protokol měšťanské besedy, fol. 22, 23, 32 a 42 a násl.

³⁵ Urbánek, Miroslav: *Kapitoly z dějin sokolského hnutí v Polné na Českomoravské vrchovině*. Polná 2003, s. 41 a 139.

³⁶ SOKA Jihlava, AMP, i. č. 44, pag. 30, i. č. 45, pag. 108, a dále i. č. 270, pag. 31, 131, 194 a 252. Městské muzeum Polná, sbírka stanov a výročních zpráv, tištěné výroční zprávy a výroční účty Městské spořitelny v Polné za léta 1934–1941.

³⁷ SOKA Jihlava, AMP, i. č. 44, pag. 187.

Pozdní léta života

František Salášek zůstával ještě ve 30. letech drobným podnikatelem ve škrobárenství. V blíže neurčité době nechal do škrobárny usadit zvláštní cylindrické zařízení na vypírání škrobu, čímž se výroba ještě více zmechanizovala,³⁸ avšak zásadní modernizaci výroby už Salášek patrně neprovedl – snad s ohledem na značný rozmach škrobářenského koncernu Amylon, jehož odštěpný závod byl umístěn v Polné. Škrobárnu provozoval Salášek až do roku 1936, kdy výrobu zastavil kvůli velké konkurenci, a následujícího roku pronajal všechny hospodářské budovy i zařízení škrobárny větší škrobářenské společnosti Amylon, která zde až do roku 1942 pouze sušila škrob z jiných výroben. Toho roku pak byla výroba v Saláškově škrobárně úplně opuštěna pro zastaralé strojní vybavení.³⁹

Sběr brambor na Saláškově poli, kolem 1920

Kvůli nemoci Salášek roku 1937 propachtoval i všechny zemědělské pozemky, většinu z nich právě Amylonu. Amylon vyplácel Saláškoví nájemné za škrobárnu 10.000 K ročně a pachtovné z polností

³⁸ V roce 1931 si Salášek zapůjčil od Městské spořitelny v Polné značnou sumu 200.000 Kč – snad právě na modernizaci škrobárny, neboť k zápůjčce se vyjadřovalo ministerstvo zemědělství. Srov. SOkA Jihlava, Okresní soud Polná II, kart. 38, i. č. 175, spis D 4/47.

³⁹ Radouš, Rudolf: *Bramborářský průmysl v Polné*. Polná 1955. Rukopis uložený v archivu Klubu Za historickou Polnou, s. 17.

**Saláškovy dcery Jiřina provdaná Melzerová a Svatava provdaná Garayová,
po roce 1945**

(v pachtu měl něco přes 16 hektarů půdy) ve výši kolem 20–30.000 K ročně.⁴⁰ Uvádí se, že v roce 1939 činila průměrná mzda kolem 1200 K měsíčně – Saláškovi i jeho ženě tedy pacht nemovitého majetku zajišťoval zřejmě celkem pohodlné živobytí. Když byla Amylonu za protektorátu ustanovena německá nucená správa, začal správce Plagemann provádět různé necitlivé zásahy i do Saláškova majetku – dle vyjádření Saláškových dcer úplně zničil stodolu na Horním městě a i v samotném dvoře nechal provést hrubé stavební zásahy.

Po skončení války se v Saláškově stodole na Vejvoze usadilo rumunské vojsko, které stodolu zabralo jako sklad munice. Při neopatrném nakládání se střelivem došlo 15. května odpoledne k výbuchu, který usmrtil kolem 15 rumunských vojáků a na 40 dalších zranil. Detonace uskladené munice úplně zdevastovala i blízkou Saláškovu škrobárnu, která pro velký potřebný náklad na opravu už nebyla obnovena, a poškodila stodolu, kočárovou kůlnu a mostní váhu. Bombardováním sovětského letectva dne 9. května 1945 byly poškozeny i ostatní budovy Saláškova statku. Protože Salášek ani jeho dcery sami

⁴⁰ Pachtovné se v průběhu protektorátu zvyšovalo – roku 1939 činilo 134 K za míru pole, koncem roku 1940 už 170 K. Městské muzeum Polná, archivní fond Akciové továrny Amylon v Polné, kart. 6, i. č. 116 a 117.

hospodařit nemohli, zůstaly nemovitosti včetně budov i nadále v pachtu, a to i po Saláškově smrti.⁴¹

Epilog

František Salášek zemřel ve věku 71 let dne 26. prosince 1946 následkem zánětu srdečního svalu.⁴² Zprávu o jeho úmrtí a posledním rozloučení zaznamenala stručně a výstižně tehdejší kronikářka města Polné a též členka československé církve a Spolku polenského muzea Karolina Tesařová. Krátký záznam dává tušit, že oproti svému výraznému vystupování ve společenském životě města František Salášek z Polné naposledy odešel nenápadně: „*Tichý pohřeb bratra Františka Saláška. 27. 12. 1946 v dopoledních hodinách rozloučili se členové místní TJ Sokol se svým dlouholetým členem, br. Františkem Saláškem, jehož pozůstatky byly převezeny do pardubického krematoria k zpopelnění. Rakev na cestě městem mimo nejbližší příbuzné a vzpomenuuté členy Sokola doprovázeli jen jeho opravdoví přátelé. Pohřeb bez nádhery a navyklé pompy odpovídal povaze zemřelého, místních občanů bylo však celkem málo. Je nesporné, že za lepšího počasí byla by účast větší. Jeť dnes příšerný mrazový vítr.*“⁴³

František Salášek, 1938

Veškerý nemovitý majetek po Františku Saláškoví dle závěti připadl jeho dvěma dcerám. V době Salášкова úmrtí pracovala mladší dcera Svata Salášková jako úřednice v Praze, starší Jiřina Melzerová absolvovala vyšší průmyslovou školu dívčí v Praze a obchodní a jazykovou školu v Litoměřicích, roku 1946 bydlela v Praze na Břevnově a později na Vinohradech, provdána za podplukovníka dělostře-

⁴¹ SOkA Jihlava, Okresní soud Polná II, kart. 38, i. č. 175, spis D 4/47. Plašil, Filip: *Rok 1945 a rumunská armáda v Polné*. Polensko, roč. XVIII, č. 2, s. 18–19, seznam rumunských vojenských hrobů se jmény zabitých v Polné in: *Havlíčkobrodsko v národním odboji 1914–1918, 1938–1945*. Havlíčkův Brod 1946, s. 279.

⁴² SOkA Jihlava, AMP, i. č. 136 – seznam zemřelých 1905–1951, nefol.

⁴³ SOkA Jihlava, AMP, i. č. 270, pag. 691. Na straně 712 však Tesařová uvádí, že zemřelý byl zpopelněn v Praze-Strašnicích.

lectva Otakara Melzera (*1896), po převratu těžce postiženého a uvězněného komunistickým režimem na Mírově.⁴⁴ Mladší dcera Svatava se provdala za úředníka a talentovaného naivního malíře Ladislava Garaye (1911–1969), se kterým se roku 1952 vrátila do rodné Polné.⁴⁵

Náhrobek Saláškových na hřbitově u sv. Barbory v Polné

Po úmrtí své první ženy Anny rozené Pospíchalové nechal vdovec František Salášek zřídit na polenském hlavním hřbitově, severně od kostela sv. Barbory, důstojný náhrobek. Jeho provedení symbolizuje předčasně zemřelou mladou matku, která musela opustit malou dceru – ústředním motivem náhrobku je v mělkém reliéfu na bílém mramorovém podkladu sochařsky provedená ženská postava zahalená do dlouhého roucha, ke které se upíná po straně stojící dítě. Obdélníková mramorová stéla je obehnaná rámem z černého kamene, čímž vytváří výrazný barevný kontrast. Náhrobek byl nedávno majitelem restaurován.

Autorem umělecky zajímavého secesního pomníku byl sochař Zdeněk Vondráček (1876–1933) z Hořic, který si za provedení dne 26. ledna 1912 účtoval odměnu 3125 korun;⁴⁶ náhrobek však byl pravděpodobně ještě dopracováván, neboť při jeho demontáži byla objevena

⁴⁴ SOKA Jihlava, Okresní soud Polná II, kart. 38, i. č. 175, spis D 4/47. O uvěznění Otakara Melzera srov. kol.: *Anglán. Spomienky generála Antona Petráka*. Bratislava 2012, s. 359.

⁴⁵ Prchal, Jan: *Polenský výtvarník – malíř Ladislav Garay*. Polensko, roč. XXII (2013), č. 1, s. 7–8.

⁴⁶ SOKA Jihlava, Okresní soud Polná II, kart. 13, i. č. 100, spis A 117/1911.

datace 1917. Vondráček se narodil i zemřel přímo v Hořicích, absolvoval tamější odbornou školu sochařskou, kamenickou a štukatérskou a v Hořicích na Husově třídě č. 643 si otevřel sochařský a kamenický závod, materiál získával z vlastního lomu v nedaleké Doubravě. Ze známých Vondráčkových prací jsou k vidění socha sv. Václava na Náměstí Svobody v Pacově, pomník padlým v Horních Ředvicích, socha Panny Marie v Bezděkově nad Metují nebo socha Panny Marie Immaculaty v parku před hřbitovem v Milovicích u Hořic. Vondráček se často věnoval také funerální plastice, čehož je dokladem i polenský náhrobek Anny Saláškové.⁴⁷

Za zprostředkování a zapůjčení fotografií z rodinného archivu děkuji vnučce Františka Saláška Svatě Hejnyšové a emeritní ředitelce Městského muzea v Polné Martě Vomelové.

Milan Šup

Vzpomínání

Úvodem se přiznám, že jsem jako pamětník rád přijal nabídku Klubu Za historickou Polnou, abych zavzpomínal na čas prožitý v Polné ve třicátých a čtyřicátých letech minulého století.

Začnu nedělí, kdy občané města a z okolních obcí přicházeli v hojném počtu do kostela Nanebevzetí Panny Marie na ranní mši svatou. Po kostele, jak se říkalo, tedy po skončení mše, se chodilo na hřbitov zavzpomínat a pomodlit ke hrobu zemřelého příbuzného. Ženy pak odcházely domů, aby uvařily oběd rodině, zatímco muži zašli do některé oblíbené hospody, kterých bylo na náměstí a jinde několik, na pivo, nebo korzovat okolo rynku (Husovo náměstí) mezi hotelem Culka a radnicí a zpět nebo až na druhou stranu u kostela. Přechod u horní brány byl tehdy bezpečný. Auta, kterých bylo ve měs-

⁴⁷ Mamiňáková, Dana: *Střední průmyslová škola sochařská a kamenická v Hořicích v letech 1918–1945*. Diplomová práce. Fakulta pedagogická Technické univerzity v Liberci, 2008, s. 37. Kudláčková, Eva: *Drobné sakrální plastiky na Policku*. Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015, s. 50–51. Holzapfelová, Vladislava: *Funerální umění na vybraných pražských hřbitovech 1850–1950*. Disertační práce. Katolická teologická fakulta Karlovy univerzity v Praze, 2016, s. 184. Hlavičkovy firemní papír Z. Vondráčka, dostupné online z: [<http://www.50801.cz/HTML/PISEMNOSTI.htm>] (cit. 13. 7. 2019), též různé Vondráčkovy reklamy v hořickém týdeníku Pochodeň.

tě pomálu, v neděli téměř nejezdila. Na korzu se debatovalo o „důležitých“ záležitostech. Podle zájmu kolemjdoucích o diskutované téma bylo možné se ke skupině debatujících připojit. Také ve všedních dnech se na náměstí korzovalo, ale až ve večerních hodinách. Zúčastňovali jsme se i my – kluci. Korzo bylo výhradně záležitostí mužů, ženy zásadně nechodily. Náměstí bylo příjemně osvětleno. Až po zřízení protektorátu, na začátku války, světla na náměstí zhasla a shromažďovat se v době okupace večer bylo později zakázané a tudíž nebezpečné.

Na náměstí v dopoledních hodinách „parkovaly“ kočáry s koňským potahem a čekaly na majitele – sedláka – až odjede do své obce. Na pořádek na náměstí a v přilehlých ulicích dohlíželi městští strážníci – pánové Mikší a Šťastný, kteří měli služebnu na radnici a ve dvoře i šatlavu pro případ umístění zlobivého občana; tu ovšem, pokud si pamatuji, nikdy nevyužili. V neděli dopoledne byly obchody otevřeny a občané z okolních obcí si mohli nakoupit.

O čistotu města se starali svérázní občané – manželé Zelingerovi. Za dobře provedený úklid před obchodem nebo hospodou byli občas odměněni štamprlíčkou rumu. To pak „směnu“ končivali značně „unavení“.

Odpoledne se chodilo na vycházku, mnohdy spojenou se sběrem lesních plodů, do lesa, nejčastěji do Březiny – okolo rybníka Peklo. V létě se naskytla možnost vykoupaní v rybníku „U Višniček“. Koupání nebylo oblíbené jen u dětí. Dalším místem pro koupání byl břeh Pekla v místě zvaném „Pod Novákova“, kde byla voda hlubší. Dobří plavci si rádi přeplavali Peklo na druhý břeh a zpět. Byl to i pro nás, kluky, důkaz zdatnosti a vytrvalosti. Byla zde i Vítkova plovárna, kde byly šatny, sprchy i možnost koupit si něco k osvěžení či jídlu. O provoz plovárny a pořádek se mnoho let staral osobitý občan pan Procházka, který bydlel v sousedství plovárny. V létě zde pobývali plavci z Českého plaveckého klubu v Brně, kteří nás učili (včetně mistryně republiky V. Prášilové) správně plavat.

Mnozí majitelé domů se s oblibou věnovali zahrádkám, kde jsme pomáhali i my a získávali tak znalosti i pro školní předmět přírodopis. Někteří občané získali po válce pronájem pozemku na zahrádku ve svahu zvaném „Amyloňák“, kde se dříve sáňkovalo a kde dělali první kroky na lyžích. Jedna část Amyloňáku, zvaná „Paťko“, sloužila k zimním radovánkám až do počátku let šedesátých. Sáňkovácí dráha vedla od Božích Muk až k Ochozskému potoku a při jejím uježdění skončil jezdec se sáněmi často až v potoce, pokud včas nezabrzdl. Sáňky i lyže vyráběli tehdy místní koláři.

Tělesná výchova a sport byly pro občany, včetně nás, s výjimkou dvou světových válek, značně omezeny. V období protektorátu pak německými okupanty od roku 1940, s výjimkou kopané, dokonce zakázány. Na nedostatek členů si před válkou žádá z tehdejších sportovních a tělocvičných organizací – Sokol, Orel a po určitou dobu i Dělnická tělovýchovná jednota – nemohla stěžovat. Jejich činnost byla financována z členských příspěvků a z prostředků věnovaných jim místními podnikateli a živnostníky. O údržbu tělovýchovných zařízení se starali jejich členové. Tělovýchova a sport byly doménou Sokola, který ve městě působil od roku 1869 a od přelomu století v něm cvičily i ženy. Tělocvična, před kterou jsme již jako děti ve značném počtu čekaly, až budeme smět dovnitř, byla umístěna v dívčí škole. Oblíbeným cvičitelem byl pro nás legionář – pan Týnovský. Ve večerních hodinách nás vystřídalí dorostenci a potom byla tělocvična vyhrazena mužům a jeden čas zde cvičily i ženy. Sokol měl během času i několik sportovních oddílů – tenis, odbíjená, košíková i plavecký. Cvičiště měl Sokol v areálu zámku. Členové Sokola se aktivně zúčastňovali i četných cvičebních akcí mimo Polnou a byli i mezi cvičenci na Všesokolských sletech v Praze. Byli aktivní v tehdy mnohých

Kuželky na zahradě u hostince Na Krajzontě, kol. 1900 (archiv KZHP)

společenských a kulturních spolicích ve městě. Koncem třicátých let vybudoval Sokol v chátrajícím zámeckém rondelu budovu kina, kterou se podařilo dokončit v roce 1940 před zákazem činnosti Sokola. Vlastní budovu pro sportovní a společenské akce včetně tělocvičny si v té době vybudovala v Jeronýmově ulici i místní lidová strana. Prostory však v období protektorátu byly úředně zabráný a sloužily jeden čas jako výstrojný sklad Wehrmachtu. Takzvaný Lidový dům byl po roce 1939 v podstatě využit jen pro několik koncertů a cvičení členů Orla, než byla i tato organizace protektorátními úřady zrušena. Po válce bylo v tělocvičně Lidového domu skladováno také obilí. Do sportovního zápolení lze přiřadit i kuželky. Kuželníky byly součástí zahradních restaurací U Slovana, U Chlubnů, kde byl i Spolek kuželekářů, U Nádraží, Na Krajzontě a U Zlaté hvězdy se vstupem do zahrady z Varhánkovy ulice. Kuželky si mohli zahrát i chlapci, ale častěji je mužům stavěli za odměnu. Aktivním kuželekářem v Polné byl zejména Béda Vomela, který měl později trafikou vedle elektrárny. V několika restauracích, např. U Slovana, U Zlaté hvězdy, U Rytířů, bylo možné zahrát si v tom čase i oblíbený kulečník.

(pokračování)

František Půža

Lesní hospodářství na polensko-přibyslavském panství

(pokračování)

Na kultuře lesní dělalo se ročně průměrně 4000 dní ruční roboty. Poddaní měli na to, jak již uvedeno, v určitých dnech žítí trávu a sbírat oklesky. Práce na lesních kulturách sestávala mimo jiné ve sbírání šišek sosen a jedlí na semeno. Seznalo se, že domácí lesní semeno jest lepší než kupované. Potřebovalo se k domácí potřebě 3 tisíce mír šišek. Platilo se od sbírání na sušení na slunci podle toho, jak se urodily. Roku 1837 platil lesní úřad za míru 5 kr., roku 1851 8 kr., roku 1853 16–20 kr. Dovážela se sem semena i z jiných, moravských panství dietrichštejnských. V tom ohledu si panství navzájem vypomáhala. Roku 1838 dovezeno bylo z Lipníka do Přibyslavě několik centů březového semene.

Sáhové dříví zdělávalo se v lesích robotními silami. Tyto platil úřad vrchnímu hospodářskému úřadu. Ke zdělání 1 sáhu tvrdého dříví počítaly se 3 robotní dny po 8 kr. (tj. 24 kr.), ke zdělání měkkého tvr-

dého dříví 2 dny (tj. 16 kr.). Sáh tvrdého dříví stál pak na místě 48 kr., měkkého 36 kr.

Pařezy pro panský verk, byla-li zásoba rudy, dobývali v zimě havíři za mzdu jim obvyklou, nesníženou. Vrchnost jim přislíbila, že v příznivé době roční příjmuti budou opět na práci havířskou v dolech.

Zjednaným nádeníkům na dělání dříví platilo se roku 1810 za zdělání 1 sáhu tvrdého dříví 1 zl. 15 kr., měkkého 1 zl., klestí, listí, mech bylo odváženo na stlaní do dvorů. Přebývalo-li, bylo prodáváno podaným.

Přihlédněme také poněkud k lesnímu personálu. V úředních spisech vystupuje pod hromadným jménem „lesní úřad a skupina myslivců – Forstamt und der Jäger Partei“). Každý revírník měl mimo hajné přiděleného k výpomoci mysliveckého mládence. Mládenec se učil u některého myslivce, obvykle u svého otce, ač kníže to nerad viděl a nutil takového, aby jistou část učení strávil u některého jiného revírníka. Na udržování mládence dostával revírník od vrchnosti 28 zl. ročně; mládenec měl 20 zl. služného a polovici odměny za odstřel jak užitečné zvěře, tak škodné. Mládenci náležela 1/3 pokuty za udání. Bez vědomí revírníka nesměl brát pokuty za způsobení lesních škod. Tyto určoval a vybíral jedině revírník, kterému příslušela z nich polovice na udržování mládence. V této hodnotě setrval mnohdy velkou řadu let. Dobroutovský myslivský mládenec Svoboda byl jím 22 let, než se stal roku 1788 revírníkem sopotským na místě odstupujícího Antonína Sedlmayera.

Všude na okolních panstvích dostávali myslivci od kupců dříví pařezné, které ponecháváno jim na přilepšenou jejich hubených příjmů. Roku 1788 žádá lesní úřad a skupina myslivců Josef Zirnfuss lesní a myslivci Maxmilian Jelínek na Ransku, Josef Procházka z Borové, František Süss z Račina a Martin Leopold Zatočil z Dobroutova, aby směli tuto dávku vybírat pro sebe i na polenském panství, odvolávající se na rozlehlost revírů, dlouho trvající zimu ve zdejší krajině, na mnoho sněhu a na malý plat, z kterého si pro stáří mnoho nahospodářiti nemohou. V příštích letech skutečně od kupujících dříví jistý accidens pode jménem pařezného dostávali.

Roku 1778 provedeno bylo zvláštní zeměpanskou komisí vyměření a ocenění panských a poddanských lesů na panství polenském a stanoveny jich hranice. Zaznamenán také jejich výnos dle devítiletého průměru lokálních cen dříví po odečtení výloh a nákladů dle záznamů purkrabských a robotních.

Jméno lesa	Na 1 jítro připadá sáhů dříví ¹	Obsahuje jítro a čtvereč- ních sáhů	Celý les obsahuje sáhů dříví	Kácet se může v letech	Na rok připadá sáhů	Lo- kální cena sáhu
Dobrouťovský revír						
Březina	111 ³ / ₄	173 j 1140 s	19.411 ²⁹ / ₃₂	65	298 ⁵ / ₈	51 ¹ / ₂
Vochoza	129	354 j 1464 s	42.732	80–120	559 ⁸ / ₁₆	48 ¹ / ₂
Bor	70	75 j 322 s	5264 ⁷ / ₁₂	80	65 ⁶ / ₈	51 ¹ / ₂
Šicendorfský les	131	91 j 164 ³ / ₄ s	11.931 ¹¹ / ₁₂	70	170 ⁷ / ₁₆	42 ¹ / ₂
Šachostínský les	72 ¹ / ₂	19 j 675 s	1407 ¹⁷ / ₂₄	80	17	42 ¹ / ₂
úhrnem	-	714 j 566 s	80.748 ¹¹ / ₁₆	-	1111 ⁸ / ₁₂	-
Ronovský revír						
Pod novodvor- skými poli	-	18 j 727 s	1384 ³ / ₈	70	19 ⁶ / ₈	48 ¹ / ₂
U starého zámku	-	2 j 163 ⁵ / ₆ s	62 ⁴ / ₈ březí, ořeší, jalovčí	40	1 ⁹ / ₁₆	48 ¹ / ₂
Nad dvorem	-	10 j 1100 ³ / ₆ s	320	40	8	48 ¹ / ₂
Borový les vedle panského pole	-	1 j 300 s	90 ⁵ / ₈	80	1 ¹ / ₈	48 ¹ / ₂
Nad přibyslav- ským dvorem (o část spor s Viktorinem Vencem z České Jablonné)		28 j 1213 ³ / ₆ s	2100	80	26 ² / ₈	48 ¹ / ₂
Březina u keřkovského dvora	-	35 j 605 s	1061 ² / ₈	40	26 ⁴ / ₈	-
úhrnem	-	106 j 910 ³ / ₆ s	5946 j ³ / ₁₆ s	-	36 ¹ / ₁₀ tvrdého 58 ¹¹ / ₁₆ měkké- ho	

¹ Pozn. red. k míráům užívaným v této době: Plošná míra katastrální jítro (v tabulce zkratka „j“) obnáší 1600 čtverečních sáhů (v tabulce zkratka „s“) a odpovídá výměře 5755 m². Prostorová míra sáh (nejčastěji používaná pro množství dříví) odpovídá buď 2,271 m³, nebo 2,843 m³ (je-li šířka sloupce dříví 24, nebo 30 palců či coulů). Vídeňský sáh jako délková míra odpovídá 1,896 metru.

Račinský revír						
Stěnice (Stanice)	79	132 j 604 s	10.457 ¹⁵ / ₂₄	95	106 ¹¹ / ₁₆	30 ¹ / ₂
Nad splavem	-	13 j 1332 s	1535 ¹⁶ / ₃₂	95	15 ¹ / ₈	30 ¹ / ₂
Velký hlavní les	112 ⁴ / ₈	1483 j 348 s	166.860 ³⁰ / ₃₂	95	1756 ⁶ / ₁₆	30 ¹ / ₂
úhrnem	-	1629 j 684 s	178.753 ¹ / ₃₂	-	1879 ³ / ₆	-
Dle c.k. vyměřovacího patentu nebyly sem pojaty neužitečné skály, doliny, cesty, jichž je v račinském lese na 7 jiter 536 1/10 čtverečních sáhů úředně změřeno. Neplodných bažin napočteno 12 jiter 4/16 sáhu, které mohou jako špatná pastviska označena být.						
Borovský revír						
Velký hlavní les	148 ⁴ / ₁₅	975 j 330 ¹ / ₁₆ s	144.981	95-120	1462 ⁴ / ₈	30 ¹ / ₂
Bor	70	129 j 713 s	9062 ¹ / ₁₂	80	113 ² / ₈	-
úhrnem	-	1104 j 1049 ¹ / ₁₀ s	154.043 ¹ / ₁₂	-	1515 ⁶ / ₈	-
Ranský revír						
Velký hlavní les	170	1831 j 667 s	311340 ⁵ / ₁₆	120	2594 ⁴ / ₈	30 ¹ / ₂
Barchanec	129 ³ / ₄	339 j 302 ¹ / ₁₆ s	44006 ⁷ / ₈	80-120	504 ⁴ / ₁₆	30 ¹ / ₂
Roudnice	75	81 j 1004 ³ / ₁₆ s	6121 ⁷ / ₈	65-120	43 ³ / ₈	30 ¹ / ₂
úhrnem	-	2252 j 373 ⁴ / ₁₆ s	361.469 ⁵ / ₂₄	-	3182 ¹ / ₁₆	-
Sopotský revír						
Velký bílečný les	105 ⁶ / ₈	745 j 33 ⁵ / ₈ s	78.783 ⁶ / ₈	70	1125 ³ / ₈	39 ¹ / ₂
Lesík u Matěj-kovy louky	105	4 j 793 s	472 ⁴ / ₈	70	6 ⁵ / ₈	39 ¹ / ₂
Lesík u rybníka Kubka	105	3 j 351 ³ / ₈ s	336 ⁷ / ₈	70	4 ¹⁰ / ₁₆	39 ¹ / ₂
Lesík u Špetlovského rybníka	105	1 j 1190 s	183 ⁶ / ₈	70	2 ⁵ / ₈	39 ¹ / ₂
Lesík Hrobka	105	0 j 1419 s	91 ⁷ / ₈	70	1 ⁵ / ₁₆	39 ¹ / ₂
Les u hájeckého dvora	105	39 j 1505 s	4195 ⁵ / ₈	70	59 ¹⁵ / ₁₆	39 ¹ / ₂
Les u jitkovského dvora	105	30 j 893 ³ / ₈ s	3206 ⁷ / ₈	-	45 ¹³ / ₁₆	39 ¹ / ₂
Les nad jitkovským mlýnem	105	8 j 1174 s	918 ⁶ / ₈	70	13 ² / ₁₆	39 ¹ / ₂
úhrnem	-	834 j 959 ⁵ / ₁₆ s	88.190	-	140 ⁵ / ₈	-

Vrchnostenský lesík u Barchance	129 $\frac{3}{4}$	5 j 774 s	713 $\frac{5}{8}$	75	9	-
Lesy vysázené na pastvinách	116	28 j 613 s	3291 $\frac{3}{16}$	70	47	-
Suma vrchnostenských lesů	-	6675 j 1125 $\frac{5}{16}$ s	866.312 $\frac{14}{12}$	-	9209 $\frac{7}{8}$	-

Vedle lesů vrchnostenských vyměřila komise i rozlohu a výnos lesů poddanských. Výsledek je uveden v následující tabulce (někdy se rozlišuje tvrdé dřevo, zkratka „tvr.“, a měkké dřevo, zkratka „mě.“):

Jméno vesnice	Počet lesů	Výměra v jitrech	Obsah sáhů dříví	V roce možno kácet sáhů	Místní cena v krejcarech
Malá Věžnice	36	136 j 931 s	14.753 $\frac{2}{6}$	228 $\frac{11}{16}$	51 $\frac{1}{2}$
Dobroutov	25	55 j 1389 s	6828 $\frac{5}{6}$	84 $\frac{1}{6}$	48 $\frac{1}{2}$
Záborná	16	180 j 803 s	13.698 $\frac{3}{4}$	164 $\frac{4}{8}$	48 $\frac{1}{2}$
Hrbov	69	348 j 258 s	39.777 $\frac{7}{16}$	482 $\frac{5}{12}$	48 $\frac{1}{2}$
Brzkov	209	361 j 666 s	39.923 $\frac{3}{8}$	532 $\frac{1}{16}$	42 $\frac{1}{2}$
Šachostín	43	125 j 1027 s	13.574 $\frac{3}{6}$	178 $\frac{1}{16}$	42 $\frac{1}{2}$
Horní Věžnice	129	162 j 66 s	16.893 $\frac{2}{6}$	221 $\frac{3}{4}$	42 $\frac{1}{2}$
Prostřední Věžnice	65	291 j 855 s	29.454 $\frac{47}{48}$	398 $\frac{5}{16}$	42 $\frac{1}{2}$
Kamenná	105	276 j 609 s	27.669 $\frac{1}{24}$	366 $\frac{35}{48}$	42 $\frac{1}{2}$
Německý Šicendorf	78	237 j 694 s	27.255 $\frac{5}{12}$	355 $\frac{7}{27}$	42 $\frac{1}{2}$
Sirákov	76	63 j 751 $\frac{5}{6}$ s	6711 $\frac{1}{12}$	89 $\frac{6}{8}$	42 $\frac{1}{2}$
Poděšín	56	93 j 170 $\frac{4}{6}$ s	tvr. 720 $\frac{1}{12}$ mě. 9496 $\frac{1}{6}$	tvr. 8 $\frac{1}{4}$ mě. 123 $\frac{3}{16}$	tvr. 1 zl. $\frac{1}{2}$ kr. mě. 42 $\frac{1}{2}$ kr.
Špinov	49	116 j 684 s	13.542 $\frac{17}{24}$	174 $\frac{29}{48}$	42 $\frac{1}{2}$
Buková	16	38 j 1278 s	tvr. 321 $\frac{1}{24}$ mě. 3618 $\frac{7}{12}$	tvr. 4 $\frac{13}{16}$ měk. 51 $\frac{13}{16}$	tvr. 1 zl. $\frac{1}{2}$ kr. mě. 42 $\frac{1}{2}$ kr.
Dolní Věžnice	47	43 j 110 s	3770 $\frac{4}{8}$	53 $\frac{4}{8}$	42 $\frac{1}{2}$
Nížkov	66	233 j 1269 $\frac{5}{6}$ s	tvr. 1974 $\frac{13}{24}$ mě. 26.958 $\frac{1}{6}$	tvr. 22 $\frac{1}{2}$ mě. 317 $\frac{11}{16}$	tvr. 1 zl. $\frac{1}{2}$ kr. mě. 30 $\frac{1}{2}$ kr.
Rosička	10	13 j 1420 s	tvr. 75 mě. 1437 $\frac{23}{24}$	tvr. 1 $\frac{7}{8}$ mě. 17 $\frac{15}{16}$	tvr. 1 zl. $\frac{1}{2}$ kr. mě. 30 $\frac{1}{2}$ kr.

Sázava	1	2 j 1129 $\frac{5}{6}$ s	297 $\frac{11}{12}$	4	30 $\frac{1}{2}$ kr.
Poříč	4	15 j 1485 s	tvr. 216 $\frac{1}{4}$ mě. 700	tvr. 5 $\frac{13}{22}$ mě. 8 $\frac{11}{16}$	tvr. 1 zl. 3 $\frac{1}{2}$ kr. mě. 48 $\frac{1}{2}$ kr.
Volešná	33	226 j 1000 $\frac{2}{6}$ s	tvr. 806 $\frac{3}{4}$ mě. 23.501 $\frac{7}{8}$	tvr. 11 $\frac{1}{2}$ mě. 325 $\frac{1}{4}$	tvr. 1 zl. 3 $\frac{1}{2}$ kr. mě. 48 $\frac{1}{2}$ kr.
Česká Jablonná	36	85 j 182 $\frac{4}{6}$ s	9792 $\frac{1}{2}$	127 $\frac{3}{16}$	48 $\frac{1}{2}$
Německá Jablonná	34	69 j 1419 $\frac{4}{6}$ s	tvr. 151 $\frac{7}{8}$ mě. 7190 $\frac{1}{24}$	tvr. 3 $\frac{11}{16}$ mě. 95 $\frac{1}{8}$	tvr. 1 zl. 3 $\frac{1}{2}$ kr. mě. 48 $\frac{1}{2}$ kr.
Útín	32	120 j 813 $\frac{5}{6}$ s	tvr. 1124 $\frac{7}{12}$ mě. 11.302 $\frac{13}{24}$	tvr. 16 mě. 145 $\frac{1}{4}$	tvr. 1 zl. 3 $\frac{1}{2}$ kr. mě. 48 $\frac{1}{2}$ kr.
Český Šicendorf	29	43 j 528 $\frac{4}{6}$ s	tvr. 301 $\frac{3}{8}$ mě. 4308 $\frac{5}{24}$	tvr. 5 $\frac{8}{16}$ mě. 54 $\frac{31}{48}$	tvr. 1 zl. 3 $\frac{1}{2}$ kr. mě. 48 $\frac{1}{2}$ kr.
Šenfeld	61	123 j 1479 $\frac{4}{6}$ s	tvr. 2379 $\frac{7}{12}$ mě. 8985 $\frac{2}{6}$	tvr. 33 $\frac{7}{16}$ mě. 125 $\frac{1}{2}$	tvr. 1 zl. 3 $\frac{1}{2}$ kr. mě. 48 $\frac{1}{2}$ kr.
Dobrá	19	54 j 1586 $\frac{5}{6}$ s	tvr. 1390 $\frac{9}{16}$ mě. 4093 $\frac{13}{16}$	tvr. 21 $\frac{5}{16}$ mě. 58 $\frac{13}{16}$	totéž
Hřiště	33	96 j 353 $\frac{3}{6}$ s	tvr. 1742 $\frac{1}{8}$ mě. 8302 $\frac{7}{8}$	tvr. 30 $\frac{1}{16}$ mě. 118 $\frac{3}{4}$	totéž
Modlíkov	90	162 j 542 $\frac{3}{6}$ s	15.615 $\frac{1}{2}$	207 $\frac{1}{16}$	48 $\frac{1}{2}$
Pořežín	12	10 j 907 $\frac{5}{6}$ s	tvr. 71 $\frac{4}{6}$ mě. 776 $\frac{1}{4}$	tvr. 1 $\frac{3}{4}$ mě. 11 $\frac{3}{16}$	tvr. 1 zl. 3 $\frac{1}{2}$ kr. mě. 48 $\frac{1}{2}$ kr.
Nové Dvory	44	82 j 1522 $\frac{1}{6}$ s	tvr. 471 $\frac{4}{16}$ mě. 6772	tvr. 8 $\frac{1}{8}$ mě. 91 $\frac{13}{16}$	totéž
Velká Losenice	126	201 j 1105 $\frac{3}{6}$ s	tvr. 1947 $\frac{7}{8}$ mě. 15.533 $\frac{1}{2}$	tvr. 44 $\frac{5}{24}$ mě. 212 $\frac{1}{48}$	tvr. 1 zl. $\frac{1}{2}$ kr. mě. 30 $\frac{1}{2}$ kr.
Malá Losenice	45	128 j 267 $\frac{4}{6}$ s	tvr. 230 $\frac{1}{8}$ mě. 13.238 $\frac{4}{6}$	tvr. 3 $\frac{5}{16}$ mě. 176 $\frac{11}{24}$	tvr. 1 zl. 3 $\frac{1}{2}$ kr. mě. 48 $\frac{1}{2}$ kr.
Vepřová	50	172 j 288 $\frac{3}{6}$ s	17.918 $\frac{13}{32}$	242 $\frac{1}{4}$	30 $\frac{1}{2}$ kr.
Městys Borová	14	193 j 1345 s	tvr. 508 $\frac{1}{2}$ mě. 24.190 $\frac{7}{16}$	tvr. 6 mě. 284 $\frac{7}{8}$	tvr. 1 zl. $\frac{1}{2}$ kr. mě. 30 $\frac{1}{2}$ kr.
Peršíkov	8	23 j 388 s	tvr. 465 mě. 2326	tvr. 5 $\frac{7}{8}$ mě. 28 $\frac{7}{8}$	totéž
Slavětín	6	36 j 1440 s	4405 $\frac{1}{6}$	54 $\frac{11}{16}$	30 $\frac{1}{2}$
Oudoleň	16	46 j 1174 s	tvr. 720 $\frac{3}{4}$ mě. 4277 $\frac{1}{24}$	tvr. 9 $\frac{11}{16}$ mě. 58 $\frac{1}{2}$	tvr. 54 $\frac{1}{2}$ kr. mě. 39 $\frac{1}{2}$ kr.
Jitkov	6	31 j 238 s	tvr. 284 $\frac{3}{8}$ mě. 2836 $\frac{1}{4}$	tvr. 4 $\frac{3}{8}$ mě. 40 $\frac{1}{2}$	totéž
Střížov	12	27 j 1099 s	tvr. 120 mě. 2560 $\frac{5}{12}$	tvr. 1 $\frac{9}{16}$ mě. 36 $\frac{3}{8}$	totéž
Městys Krucemburk	41	214 j 619 $\frac{2}{6}$ s	tvr. 504 $\frac{11}{16}$ mě. 21.878 $\frac{27}{38}$	tvr. 7 $\frac{5}{16}$ mě. 312 $\frac{11}{16}$	tvr. 1 zl. $\frac{1}{2}$ kr. mě. 30 $\frac{1}{2}$ kr.

Hluboká	20	53 j 1333 $\frac{5}{6}$ s	tvr. 54 $\frac{1}{6}$ mě. 5481 $\frac{3}{24}$	tvr. $\frac{13}{16}$ mě. 76 $\frac{1}{8}$	totéž
Benátky	4	3 j 566 s	350	-	30 $\frac{1}{2}$ kr.
Kohoutov	2	7 j 1004 $\frac{3}{6}$ s	857 $\frac{7}{24}$	12 $\frac{3}{16}$	totéž
Ždírec	5	75 j 410 $\frac{5}{6}$ s	7418 $\frac{3}{4}$	100 $\frac{7}{16}$	39 $\frac{1}{2}$ kr.
Sobiňov	4	10 j 53 $\frac{2}{6}$ s	1016 $\frac{5}{6}$	13 $\frac{5}{8}$	totéž
Markvartice	3	3 j 382 $\frac{5}{6}$ s	355	4 $\frac{7}{8}$	totéž

Vyměřením lesů, vytýčením, mnoho-li se dříví ve kterém oddílu může ročně vykácet, položena základna ku hospodárnému šetření a pěstění lesního porostu. Dosud bylo toho dbáno jen částečně dle dobrého zdání lesního úřadu, jen tak od pohledu, bez uvažování, zda zásoba dříví v panských lesích vystačí pro všechny časy. Buď bralo se mnoho na škodu lesa, aneb málo na škodu důchodu. V obou případech děla se chyba. Není správným míti pěkný les a bráti z něho malý užitek, jakož není správným z lesa mnoho kořistiti. Chyby spáchané v jiném odvětví hospodářství dají se nahraditi během několika let, chyby učiněné v hospodářství lesním vyžadují k nápravě desetiletí, ne-li století.

Roku 1808 provedeno bylo ocenění panských lesů na dominiu polenském. Lesní plocha se do té doby zvětšila, jednak že lesní pastviny a k lesům přilehlé pastviny byly semenem lesních stromů osety, jednak sousední poddanské porosty, pastviny apod. zakoupeny a kultivovány.

Lesy na statku jitkovském rozděleny byly v tratě: les Březina, Za vrchy, Červené hlíny. Ročně mohlo se v nich skáceti 165 $\frac{15}{32}$ sáhů měkkého dříví. Po odražení výdajů s kácením počítal se sáh za 3 zl. Užitek z něho byl 496 zl. 25 kr. + 11 zl. za 33 fůr prodaných oklesků po 20 krejcarech. Vydání činilo 35 zl. za služné dvěma hajným a 15 zl. na zachování kultury. Čistý výtěžek 457 zl. 25 kr. zkapitalizován při 5% úročení dělá obnos 9148 zl. 20 kr. Roční výtěžek honitby nebyl valný. Byl odhadnut na 10 zl., což jest 5 % ze 200 zl. Celková hodnota jitkovských lesů vypočtena tudíž na 9348 zl. 20 kr.

Lesy na statku krucemburském náležely do revíru kohoutovského a sluly: U kabátu, Barchanec, Na veselí. Obnášely 454 jiter a 1094 $\frac{3}{6}$ čtverečních sáhů. Roční výnos činil 48 $\frac{17}{24}$ sáhů dříví tvrdého a 665 $\frac{23}{64}$ dříví měkkého.

Lesy na vlastním panství polenském zaujímaly:

V revíru	Na ploše		Bylo sáhů dříví		Výnos sáhů dříví za rok	
	jiter	sáhů	tvrdého	měkkého	tvrdého	měkkého
Dobrouťovském	742	409	1082 ⁴ / ₈	85.999 ¹ / ₈	23 ³⁴ / ₁₀₀	1167 ⁶³ / ₁₀₀
Ronovském	157	1561	1119 ⁶ / ₈	3782 ³ / ₈	70 ⁶ / ₁₀₀	130 ⁷² / ₁₀₀
Račinském	1615	953	2002 ⁵ / ₈	165.373 ¹ / ₈	93 ⁵² / ₁₀₀	2286 ⁸¹ / ₁₀₀
Borovském	1104	1043	4142 ³ / ₈	129.173	98 ⁵⁵ / ₁₀₀	1801 ³³ / ₁₀₀
Sopotským	661	750 ¹ / ₂	2108 ³ / ₈	55.081 ³ / ₈	76 ⁸⁴ / ₁₀₀	886 ¹⁷ / ₁₀₀
Ranském	1831	667	8291 ⁵ / ₈	237.802 ² / ₈	170 ⁹⁹ / ₁₀₀	2914 ⁴⁵ / ₁₀₀
úhrnem	6113	583 ¹ / ₂	18.747 ¹ / ₈	677.211 ² / ₈	533 ³⁰ / ₁₀₀	9187 ¹⁰ / ₁₀₀

Roční výnos lesů 533 ³⁰/₁₀₀ sáhu dříví tvrdého a 9187 ¹⁰/₁₀₀ sáhu dříví měkkého v penězích obnášel 34.688 zl. ¹/₂ kr. při ceně 1 sáhu dříví tvrdého 4 zl. 45 kr. a 1 sáhu dříví měkkého 3 zl. 30 kr., když plat za kácení byl dříve odpočítán. Režijní výlohy obnášely: vrchnímu lesnímu 1973 zl. 27 ³/₄ kr., písaři lesnímu 180 zl., šesti revírníkům 2453 zl. 24 kr., sedmi mysliveckým mládencům po 50 zl. = 350 zl., 28 hajným 496 zl., za sušení lesního semene 105 zl. 45 kr. Na lesní kultury vydávalo se ročně na 200 zl. Činilo pak roční vydání na hospodářství lesní 5758 zl. 36 ³/₄ kr. Čistý výnos 28.929 zl. 23 ³/₄ kr. tvoří 5% úrok z kapitálu 578.587 zl. 55 kr., za kterýžto obnos byly panské lesy na Polensku oceněny přísežnými zemskými znalci lesními Františkem Vlkem, vrchním lesním c.k. nadačního fondu z Větrného Jeníkova, a Jakubem Mahalým, polesným z panství Chlumu.

O vrchnostenských lesích podali posudek týkající se jejich polohy, půdy a druhu stromů. Nacházejí se vesměs ve střední poloze horské. Půda je tučná, písčinatá, křemenem promíšená, obsahuje tu a tam štěrk a hlínu za podklad. Dle své jakosti hodí se spíše ku pěstění stromů jehličnatých než listnatých. Z jehličnatých jsou nejrozšířenější jedle a smrky, borovicím jen tu a tam se dobře daří. Břízy zasívají se samy ve všech tratích. Vzhledem k půdě a klimatu možno porážet tvrdé, tj. bukové, dříví v periodě 100 let, břízy a osiky ve 30 letech a měkké dříví v 90 letech. Dle jiného posudku vydá prý jitro lesní půdy při prostřední kultuře po 80 letech 150 sáhů dříví.

Ohromné škody v panských lesích způsobila vichřice v noci ze dne 18. na 19. prosince 1823 a o silvestrovské noci z roku 1833 na 1834. Krajská komise vyslaná posledně uvedeného roku ku přehlédnutí škody zjistila, že bylo zničeno v revíru borovském 6562 sáhů dříví, v revíru ranském 17.780, sopotským 2075, kohoutovském 2585, račín-

ském 11.645, ronovském 90, dobroutovském 2878, celkem 43.615 sáhů dříví. Bylo nařízeno, aby dříví bylo pro nebezpečí lýkožrouta ještě za chladnějšího počasí z lesa odstraněno a buď v železárnách spotřebováno, nebo prodáno.

Však nejen živelní pohromy, ale i dozorčí orgány samy byly příčinou velkých škod lesních. Píše o tom roku 1842 kníže Dietrichštejn, že všechna škoda na lesích způsobena v minulých letech nesmí se svádět jen na živelní pohromy, ale devastace v mnohých revírech že zaviněna byla neodpustitelnou nedbalostí a nepoctivostí dozorčího personálu. Obrázek, jak na mnohých místech byl panský a zádušní lesní majetek hlídán a ošetřován, ukazuje anonymní list v opise přiložený. – Bylo, je a bude.

Příčinu nespolehlivosti lesního personálu je dlužno hledat ve špatných materiálních poměrech, jimž byl v panských službách tehdy vystaven. Myslivci Jan Maštaliř na Ransku měl roku 1850 služného 80 zl. Deputátu požíval 50 liber soli, 3 míry pšenice, 20 mír žita, 4 míry ječmene, 3 míra hrachu, 3 sudy piva, 4 sáhy tvrdých polen, 4 sáhy měkkých, 4 sáhy prýglů, 72 liber másla, 30 zl. akcidence za pálení uhlí. Užíval též 533 1/3 čtverečního sáhu deputátního pole. Jeho povinností bylo za nepatrný příspěvek vyživovati mysliveckého pomocníka.

Pensionovaný myslivec dostával roku 1854 ročně hotově 60 zl., 30 liber másla, 25 liber soli, 4 míry pšenice, 12 mír žita, 2 míry ječmene, 6 sáhů měkkého dříví polenového.

Hajný na Peperku měl roku 1859 služného 41 zl., 2 sáhy měkkých prýglů, roští a stelivo. Není divu, že si hleděli vedlejších příjmů, pamatující na budoucnost, neb hajní na panství nedostávali výslužného.

Přísaha hajných zněla: „Já přísahám Pánu Bohu všemohoucímu i také knížecí vrchnosti, že já v tom dnešního dne přijatém hájemství jakožto věrný, pořádný a spravedlivý muž se prokázati, lesy, luka, rybníky, struhy, potoky a hraniční kameny pilně opatrovati a od nikoho poškodit nedopouštěti, tím méně sám neb skrze mé lidi se škody dopouštěti. Já příslibuji zvěř opatrovat a každé přestoupení mému představenému oznámit, na hranice a hraniční kameny bedlivé oko míti a vždy spravedlivě vykámati, při dělání dříví na dokonalé a pravé postavení sáhů a na pilně vykonané práce té mně svěřené roboty bedlivý býti, bez ohledu na přátelstvo a nepřátelstvo, neb jiné dary, nýbrž že já, jakožto cti milující, věrný a spravedlivý služebník ty mně ustanovené povinnosti vždy spravedlivě a věrně vyplniti se zavazuji, k čemuž mně dopomáhej Bůh všemohoucí a vševědoucí.“

(dokončení)